PYK-UTSTÄLLNING

Husen berättar Mölles historia

År 1491 finns fiskeläget Mölle med namnet Myllae i en text; även Mölleläge nämns. Då var Skåne fortfarande danskt. Mölle var ett fiskeläge under Krapperups gods, som länge ägde både hus och mark. De små fiskarstugorna använde man främst under sillfisket och resten av året bodde man på sina torp. En karta från 1685 visar att Mölle vuxit till ett trettioital fiskarhus, och dessutom två lantgårdar. Efter den stora branden 1890 började man bygga stenhus. Gyllenstierna allé blev brandgatan som ska hindra eldens spridning. Under 1800-talet gav fisket periodvis god utkomst. Skeppsbygge och sjöfart utvecklades. Fiskarhusen kompletterades med villor, några i karaktäristisk stil kallade "kaptensvillor".

Det sena 1800-talet och tidigt 1900-tal såg en ökande turism som gav ny utkomst för Mölleborna. Mölle hade affärer, skolor, pensionat, hotell, badhus, kiosker. Mölle växte till en befolkning på ca 600. Den har hållit sig ganska konstant. Man byggde för att kunna hyra ut till sommargäster.

Långväga besökare valde att bygga egna sommarvillor i det nyetablerade området på Bökebolet under det tidiga 1900-talet. Det tillkom många villor i individuell stil. Ett helt nytt villaområde växte fram på Gyllerid under tidigt 1970-tal, och i början av 2000-talet tillkom bostadsområdet Vita byn. Under senare delen av 1900-talet har alltfler av husen i Mölle blivit fritidshus.

Byn har sedan millenniesskiftet kompletterats med nya hus i spännande arkitektur. Mölle har blivit ett samhälle med en helt egen blandning av byggnadsstilar. Denna utveckling kan upplevas under en promenad i Mölle.

Detta är en av de första bilderna som fotograf Lundh tog över Mölle. Bilden är från mitten av 1880-talet.

Mölle leje

Den lilla fiskebyn Mölle leje bestod av låga stugor. Trångboddheten var stor. Fisket sysselsatte hela familjen. Kvinnor och män delade på arbetsuppgifterna i fisket och sjöfarten. Männen lade till i hamnen med segelskutorna, sprötbåtar, förhoppningsvis fullastade med sill. Kvinnorna tog vid och vittjade garnen. Möllesillen var vida känd. Den stora branden 1890 förintade 16 hus norr om Gyllenstiernas allé. Men några fiskarhus finns alltjämt kvar. Andra har rivits för att ge plats för nya hus; villor, affärer, hotell. De gamla fiskarstugorna var ofta så kallade klinehus. Lera kletades, klenades in i ett ramverk av trä och slanor. Det var ett billigt och snabbt sätt att bygga hus och var vanligt i Mölle. Många hus fick senare en fasad av trä.

Fotograf Niklas Johansson, 2019

Strandridaregården på **Gastagudan 4** är troligen Mölles äldsta hus på ursprunglig plats. Det är byggt i slutet av 1600-talet och vilar på en grästensgrund. Huset är ett exempel på ett klinehus. De första strandridarna anställdes på 1600-talet. Strandridaren var statens uppsyningsman med uppgift att bevaka kusten, bekämpa smuggling och förhindra vrakplundring. På 1700-talet gifte sig Brita Pyk från Mölle leje med strandridaren Nils Rosenberg och levde med man och sex barn här. Gatunamnet kan ha att göra med att strandridaren bärgade drunknade sjömän, gastar, och förde dem hem till Mölle för att begravas på Filaden.

Villor och kaptenshus – sekelskiftet 1800/1900

Med den ökande sjöfarten under 1800-talet gick många Möllesöner till sjöss. De började ofta som mässpojkar i tioårsåldern. Några klarade sig bra, arbetade sig upp, kunde studera, bli sjökaptener och kunde bygga ett präktigt hus för familjen. De så kallade kaptensvillorna hade en likartad arkitektur. Ofta hade husen fyra rum och kök, vindsrum, källare och balkonger. Många av husens fasad pryddes av en frontespis och av vackra sniderier, "snickarglädje". Några av husen har fått behålla dem. Husen byggdes och inreddes så att man kunde bo i källaren på sommaren och hyra ut bostaden till de turister som började besöka Mölle. Bilden nedan visar **Hans-Otto Pyks föräldrahem** på **Norra Strandvägen 12.**

Byggmästaren Johan Persson var en av de mest anlitade byggmästarna i Mölle under blomstringsperioden 1880 – 1920. Det egna hemmet från 1893 var ett av de första hus som Persson byggde. Han byggde också en mindre stuga i trädgården som bland annat kunde tjäna som bostad för familjen när man hyrde ut huset till sommargäster. Huset är uppfört i rött tegel och finns kvar oförändrat **på Gyllenstiernas allé 2**. Det kom att bli ett mönster för många andra av de cirka 70 hus som han uppförde under de kommande decennierna. Johan Persson anlitades också för att bygga hus i många andra stilar med stor individualitet.

På **Bidevindsvägen** (tidigare Södergatan) skapade två sjökaptener sina hem, Elfvershem på Bidevindsvägen 3 och Store Johnssons hus, nr 4. Kapten Gustaf Elfverson tillhörde den stora släkten Elfverson med flera framgångsrika sjökaptener i Mölle. Familjen bodde redan i det äldre Elfvershem (ett klinehus) uppfört på 1840-talet. Han beställde ett större stenhus (vänster i bilden) av Johan Persson på sin tomt på Södergatan när äldsta dottern Alma skulle gifta sig 1903.

Sjökapten Hans Johnsson lever kvar i minnet som Store Johnsson. Han var en stor, stark och driftig man och säkert en ganska ovanlig sjökapten. Under sina femtio år på sjön hann han göra sig känd som en orädd livräddare. Store Johnsson räddade 135 människor från drunkning och fick många hedersbetygelser. Han blev Mölles rikaste man, byggde sitt hem här (nu Bidevindsvägen, höger i bilden) och såg en växande barnaskara växa upp. Den som nu besöker Bidevindsvägen kan se hur Möllehusen förändras med tiden.

Villa Afrika på **Norra Brunnsvägen 4** skiljer sig från de fiskarlängor som omgett huset. Huset är byggt omkring 1910 för Alfred Knafve och hans hustru Lizzie. Sjökaptenen Knafve hade hittat sin brud i Sydafrika på sina långa seglingar. Huset byggdes efter amerikanska ritningar. Huset har två våningar och flera detaljer som mer påminner om engelsk än svensk byggstil. Engelska skjutfönster, verandor och balkonger kunde påminna om Lizzies hem i East London.

Dalhem är byggt 1903 av Persson och gick på hela 5000 kronor. Huset står med snickarglädjen väl bevarad på **Gyllenstiernas allé 11.**